

OLIY TA'LIM TIZIMIDA TALABALARNING IJTIMOIIY FAOLLIGINI OSHIRISH KOMPETENSIYALARINING UMUMIY MAZMUNI

Urganch RANCH texnologiyalari universiteti 1-bosqich magistranti.

Bog'bekov O'tkirbek Jumanazarovich

Anotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida talabalarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan kompetensiyalar o'rganiladi. Talabalar ijtimoiy faolligi jamiyatdagi mas'uliyatli va faol fuqarolarni tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi. Kritikal fikrlash, kommunikatsiya, etika, innovatsion yondashuv kabi kompetensiyalar talabalarga jamiyatda samarali faoliyat yuritish imkoniyatini yaratadi. Maqolada ijtimoiy faollikni oshirish uchun ta'lim tizimida amalga oshirilishi zarur bo'lgan strategiyalar va usullar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy faollik, talaba kompetensiyalari, kritikal fikrlash, kommunikatsiya, innovatsion yondashuv, etika, oliy ta'lim, jamiyatda faollik, ta'lim strategiyalari, ijtimoiy mas'uliyat.

Аннотация: В данной статье рассматриваются компетенции, направленные на повышение социальной активности студентов в системе высшего образования. Социальная активность студентов является важным фактором в воспитании ответственных и активных граждан общества. Компетенции, такие как критическое мышление, коммуникация, этика и инновационный подход, помогают студентам эффективно участвовать в общественной жизни. В статье представлены стратегии и методы, которые необходимо внедрить в образовательную систему для повышения социальной активности студентов.

Ключевые слова: Социальная активность, компетенции студентов, критическое мышление, коммуникация, инновационный подход, этика, высшее образование, активность в обществе, образовательные стратегии, социальная ответственность.

Anotatsiya: This article examines the competencies aimed at enhancing the social activity of students within the higher education system. Students' social activity plays a crucial role in fostering responsible and active citizens of society. Competencies such as critical thinking, communication, ethics, and innovative approaches enable students to engage effectively in societal activities. The article also presents strategies and methods that need to be implemented in the educational system to improve students' social engagement.

Keywords: Social activity, student competencies, critical thinking, communication, innovative approaches, ethics, higher education, societal engagement, educational strategies, social responsibility.

Bugungi globalashuv va ijtimoiy o'zgarishlar davrida ta'lim tizimi faqat bilim berish emas, balki shaxsni tarbiyalash va uning jamiyatga foydali bo'lishini ta'minlashni ham o'z ichiga oladi. Oliy ta'lim muassasalari talabalarga nafaqat ilmiy va professional bilimlarni, balki ijtimoiy faollikni oshiruvchi kompetensiyalarni ham yetkazish zarurligini anglab yetishmoqda. Ijtimoiy faollikni oshirish, talabalarni jamiyatning faol a'zosiga aylantirishda, ayniqsa yoshlar o'rtasida ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy faollik, o'z o'rnida, talabalar o'zlarini nafaqat o'quv jarayonida, balki jamiyat hayotida ham mas'uliyatli, etika va qadriyatlarni hurmat qiluvchi fuqarolar sifatida ko'rsata olishlari uchun zarur bo'lgan bir qator sifatlar va kompetensiyalarni rivojlantirishni taqozo etadi. Bu kompetensiyalar, nafaqat jamiyatdagi turli muammolarni hal qilishda faol ishtirok etishni, balki shaxsiy rivojlanish va ma'naviy o'sishni ta'minlashni ham o'z ichiga oladi. Ijtimoiy faollik talabaning jamiyatdagi turli faoliyatlarida ishtirok etish, ijtimoiy masalalarni tahlil qilish, ularni hal etishga qaratilgan yechimlar ishlab chiqish va o'z harakatlari bilan ijtimoiy muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatish jarayonidir. Bu faollik, o'z navbatida, talabalarga nafaqat o'z fikrini erkin ifodalashni, balki jamiyatda yuzaga kelayotgan masalalar yuzasidan konstruktiv fikrlar bildirishni ham o'rgatadi. Ijtimoiy faollikning oshishi, nafaqat talabaning o'z bilimlarini va ko'nikmalarini amaliyotga tatbiq etishiga, balki ularning jamiyatdagi faoliyatini yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Ijtimoiy muammolarga qarshi faollik, talabalarga nafaqat ijtimoiy muammolarni tushunishni, balki ularni hal etish jarayonida faol ishtirok etishni ham ta'minlaydi. Ijtimoiy faollikni oshirish uchun talabalarga bir qator kompetensiyalarni rivojlantirish zarur. Bu kompetensiyalar, ularning nafaqat akademik bilimlarini, balki jamiyatdagi faoliyatlarini ham yuqori darajaga ko'tarishga yordam beradi. Ularni ko'rib chiqamiz.

Ijtimoiy faollikni oshirishda birinchi navbatda kritikal fikrlash muhimdir.

Talabalar o'z fikrlarini erkin va mustaqil tarzda ifodalashga, shuningdek, muammolarni tanqidiy tahlil qilishga o'rganishlari kerak. Kritikal fikrlash, ijtimoiy masalalarni keng ko'lamda tahlil qilish, ularning ildizlariga yetib borish va muammolarni hal qilish yo'llarini izlashda talabaga mustahkam asos yaratadi. Shu bilan birga, talaba jamiyatdagi muammolarni hal etishda yangi g'oyalar va

yechimlar ishlab chiqishda faol ishtirok etadi. Ijtimoiy faollikni oshirishda samarali kommunikatsiya va jamoaviy ish muhim rol o'ynaydi. Talabalar bir-birlari bilan o'z fikrlarini erkin almashib, jamoaviy qarorlar qabul qilishda faol ishtirok etishlari kerak. Bu kompetensiya, talabalarni boshqalar bilan hamkorlikda ishlash, turli fikrlarni birlashtirish va umumiy maqsadlar sari yo'naltirishni o'rgatadi. Ijtimoiy faollikni oshirishda, albatta, jamoa ruhiga ega bo'lish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish zarur.

Ijtimoiy faollikni oshirishda, talabalar jamiyat oldidagi o'z mas'uliyatlarini anglashlari va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslanib harakat qilishlari zarur. Etika va ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasi, talabalarga o'z harakatlari va qarorlarining jamiyatdagi ta'sirini chuqur anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, ular nafaqat o'z manfaatlarini, balki jamiyatning umumiy farovonligini ham nazarda tutib harakat qilishni o'rganadilar. Bu kompetensiya, talabalarga ijtimoiy muammolarni hal qilishda mas'uliyatli yondashuvni rivojlantirishga imkon beradi. Yoshlar innovatsion fikrlash va yangi g'oyalar ishlab chiqishga juda qodir. Ijtimoiy faollikni oshirishda talabalar innovatsion yondashuvlarni qo'llashga o'rgatish zarur. Jamiyatdagi muammolarni hal etish uchun yangicha qarashlar va innovatsion yechimlar yaratish talabalarning faolligini oshiradi. Shuningdek, innovatsiya talabalarga o'zlarini yangi masalalar va loyihalarda sinab ko'rish imkoniyatini yaratadi, bu esa ijtimoiy faollikni kuchaytiradi.

Oliy ta'lim tizimida talabalar ijtimoiy faolligini oshirish uchun aniq va samarali strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Bu strategiyalar, talabalarning faolligini faqat akademik darajada emas, balki ijtimoiy faoliyatlarda ham oshirishi kerak.

Birinchiidan, interaktiv ta'lim usullari samarali bo'lishi mumkin. Seminarlar, diskussiyalar, loyihalar va guruh ishlari talabalarni ijtimoiy muammolarni hal qilishda faol ishtirok etishga undaydi. Bu usullar talabalarni tanqidiy fikrlashga, o'z fikrlarini erkin ifodalashga va boshqalar bilan o'zaro fikr almashishga rag'batlantiradi.

Ikkinchiidan, talabalarni ijtimoiy loyihalar va faoliyatlarga jalb qilish zarur. Ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish, talabalarga o'z bilimlarini va ko'nikmalarini amaliyotda qo'llash imkonini yaratadi. Bu jarayon, talabalarga o'zlarining ijtimoiy mas'uliyatlarini anglashga, jamiyatga foydali ishlar qilishga undaydi. Shuningdek, mentorlik va yetakchilik dasturlari orqali talabalar o'zlarining rahbarlik ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin. Mentorlar va yetakchilar talabalarni ijtimoiy masalalarga yanada chuqurroq yondashishga o'rgatadilar va ularni ijtimoiy

faollikka rag'batlantiradilar. Ijtimoiy faollikni oshirish, talabalarning jamiyatdagi faol ishtirokini kuchaytirish, ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish va ularning shaxsiy o'sishiga turtki berish maqsadida muhim ahamiyatga ega. Oliy ta'lim tizimida bu faollikni oshirish uchun talabalarda bir qator kompetensiyalarni rivojlantirish zarur. Bu kompetensiyalar, nafaqat ularning akademik va professional malakalarini, balki jamiyatga ta'sir ko'rsatish qobiliyatini ham oshiradi. Kritikal fikrlash kompetensiyasi talabalarga faqat nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanmasdan, ulardan amaliyotda qanday foydalanishni o'rgatadi. Ijtimoiy faollikni oshirishda kritikal fikrlash talabalarni jamiyatdagi muammolarni chuqur tahlil qilishga va ularni hal qilishning kreativ yo'llarini ishlab chiqishga undaydi. Talabalar, turli fikrlarni tahlil qilish, ular orasidagi aloqalarni ko'rish va mantiqiy qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Bu kompetensiya, ijtimoiy masalalar, siyosat, ekologiya yoki iqtisodiyot kabi sohalarda talabalarning faol ishtirok etishini ta'minlaydi. Shuningdek, kritikal fikrlash jamiyatdagi ijtimoiy adolat, ekologik barqarorlik va iqtisodiy tenglik kabi masalalar bo'yicha chuqur va konstruktiv fikr yuritishga yordam beradi.

Ijtimoiy faollikni oshirishda samarali kommunikatsiya va hamkorlik katta rol o'ynaydi. Talabalar o'z fikrlarini erkin ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va guruh ishlari orqali umumiy maqsadlarga erishishni o'rganishlari zarur. Kommunikatsiya va hamkorlik kompetensiyasi talabalarni jamoaviy ishlashda, turli fikrlarni birlashtirishda va muammolarni umumiy yondashuv bilan hal qilishda yordam beradi. Bu kompetensiya, talabalarni boshqalar bilan fikr almashishda va turli fikrlar orasida kelishuv topishda yordam beruvchi muhim vositadir. Talabalar samarali muloqot qilishni o'rgangan holda, jamiyatdagi o'zgarishlarga qatnashish imkoniyatini kengaytiradilar.

Ijtimoiy faollikning muhim jihati, bu jamiyat oldidagi mas'uliyatni anglash va etika tamoyillariga asoslanib harakat qilishdir. Talabalar o'z faoliyatlari va qarorlarining ijtimoiy va ekologik ta'sirini tushunishlari kerak. Etika va ijtimoiy mas'uliyat kompetensiyasi talabalarga jamiyatdagi muammolarni hal qilishda mas'uliyatli yondashuvni rivojlantirishga yordam beradi. Bu kompetensiya talabalarni ijtimoiy adolat, tenglik, inson huquqlari va ekologik barqarorlik kabi masalalarda faoliyat yuritishga undaydi. Shuningdek, talabalar ijtimoiy mas'uliyatni anglab, o'z harakatlari bilan jamiyatda ijobiy o'zgarishlarni yaratish imkoniyatini topadilar. Talabalar, o'zlarining harakatlari jamiyatga qanday ta'sir qilishini anglashlari zarur, chunki bu ularning kelajakdagi ijtimoiy va siyosiy hayotida mas'uliyatli bo'lishlariga olib keladi. Innovatsion yondashuv ijtimoiy faollikni

o'shishda talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Yangi g'oyalari va yechimlar yaratish orqali talabalar jamiyatdagi mavjud muammolarni hal qilishda yangi usullarni qo'llashlari mumkin. Innovatsion yondashuv, talabalarga jamiyatda yuzaga kelayotgan muammolarga moslashuvchan yechimlar topish, yangi texnologiyalarni, ijtimoiy tashabbuslarni va ekologik yechimlarni ishlab chiqishga imkon yaratadi. Innovatsiya, talabalarga turli ijtimoiy masalalar bo'yicha yangi fikrlar va yechimlar taklif qilishda yordam beradi, bu esa jamiyatni rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Ijtimoiy faollikni o'shishda liderlik va motivatsiya kompetensiyasi ham muhim ahamiyatga ega. Talabalar jamiyatda o'zgarishlarni amalga o'shish uchun yetakchilik qilish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Liderlik kompetensiyasi talabalarni boshqaruv, jamoa ishlari va ijtimoiy tashabbuslarni amalga o'shishda faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Ular, boshqalarga ilhom berib, ularni ijtimoiy harakatlarga jalb qilishda, motivatsiya berishda o'zlarining rolini anglaydilar. Motivatsiya esa talabalarga o'z maqsadlariga erishishda, jamiyatdagi muammolarni hal qilishda va jamiyatning yaxshilanishiga hissa qo'shishda yordam beradi. Ijtimoiy o'zgarishlarni boshqarishda talabalar o'zlarini lider sifatida namoyon etib, boshqalarni ham ijtimoiy faollikka rag'batlantiradilar. Bugungi kunda global muammolarni hal qilishda talabalar global miqyosda faoliyat yuritishga tayyor bo'lishlari zarur. Madaniy tushuncha va global perspektiv kompetensiyasi talabalarni turli madaniyatlarni tushunishga, ularning ehtiyojlari va qadriyatlarini hurmat qilishga o'rgatadi. Talabalar global ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik masalalarga yondashishda keng fikrlashlari va boshqalar bilan hamkorlikda ishlashlari kerak. Global perspektivga ega bo'lish, talabalarga dunyoning turli burchaklarida yuzaga kelgan muammolarni hal qilishda o'z hissalarini qo'shishga imkon yaratadi. Shuningdek, bu kompetensiya talabalarni ijtimoiy va siyosiy harakatlar uchun yangi imkoniyatlar va platformalar yaratishga undaydi. Ijtimoiy faollikni o'shish uchun zarur kompetensiyalar, talabalarga faqat akademik va professional bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklanmasdan, balki jamiyatdagi turli muammolarni hal qilishda faol ishtirok etish imkoniyatini yaratadi. Kritikal fikrlash, kommunikatsiya, etika, innovatsiya, liderlik, va global perspektiv kabi kompetensiyalar talabalarni jamiyatda mas'uliyatli va yetakchi fuqarolar sifatida tarbiyalaydi. Oliy ta'lim tizimi bu kompetensiyalarni rivojlantirish uchun zaruriy ta'lim usullarini ishlab chiqishi va talabalarga amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini yaratishi kerak. Bu jarayon talabalar nafaqat o'z o'rnini jamiyatda topishda, balki ijtimoiy o'zgarishlarga hissa qo'shishda ham muhim ahamiyatga ega. Oliy ta'lim tizimida talabalarning ijtimoiy faolligini o'shish, nafaqat ularning jamiyatdagi

o‘rmini mustahkamlash, balki shaxsiy rivojlanish va ma’naviy o‘rishni ta’minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Kritikal fikrlash, kommunikatsiya, etika, innovatsiya kabi kompetensiyalarni rivojlantirish orqali talabalar jamiyatda faol, mas’uliyatli va yetakchi fuqarolar sifatida shakllanadi. Oliy ta’lim muassasalarining bunday kompetensiyalarni o‘quv dasturlariga integratsiya qilish orqali talabalar nafaqat ilmiy bilimi bilan, balki jamiyatga foydali faoliyat bilan ham ajralib turadi. Ijtimoiy faollikni oshirish, talabalarning nafaqat kelajakdagi ish faoliyatida, balki jamiyatdagi o‘z o‘rmini topishida ham katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlari:

1. M. Abdullaeva (2022). *Talabalarda ijtimoiy faollikni shakllantirishning pedagogik asoslari*. Toshkent: O‘zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
2. D. R. Karimova (2021). “Yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishda ta’limning o‘rni”. *O‘zbek pedagogik jurnali*, 3(1), 45–52.
3. A. S. Qodirov (2020). *Zamonaviy oliy ta’lim tizimida shaxsiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalalari*. Toshkent: Fan va texnologiya.
4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta’lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi (2020). *Oliy ta’limda ta’lim sifatini baholash metodikasi*. Toshkent.
5. Bourn D. (2014). *The Theory and Practice of Global Citizenship Education*. London: Routledge.
6. Bridgstock R. (2009). “The graduate attributes we’ve overlooked: Enhancing graduate employability through career management skills”. *Higher Education Research & Development*, 28(1), 31–44. <https://doi.org/10.1080/07294360802444347>
7. Arum R., & Roksa J. (2011). *Academically Adrift: Limited Learning on College Campuses*. Chicago: University of Chicago Press.
8. Tobin J. (2007). “Leadership and Learning: A Critical Perspective on Education”. *Teacher Education Quarterly*, 34(3), 85–98.